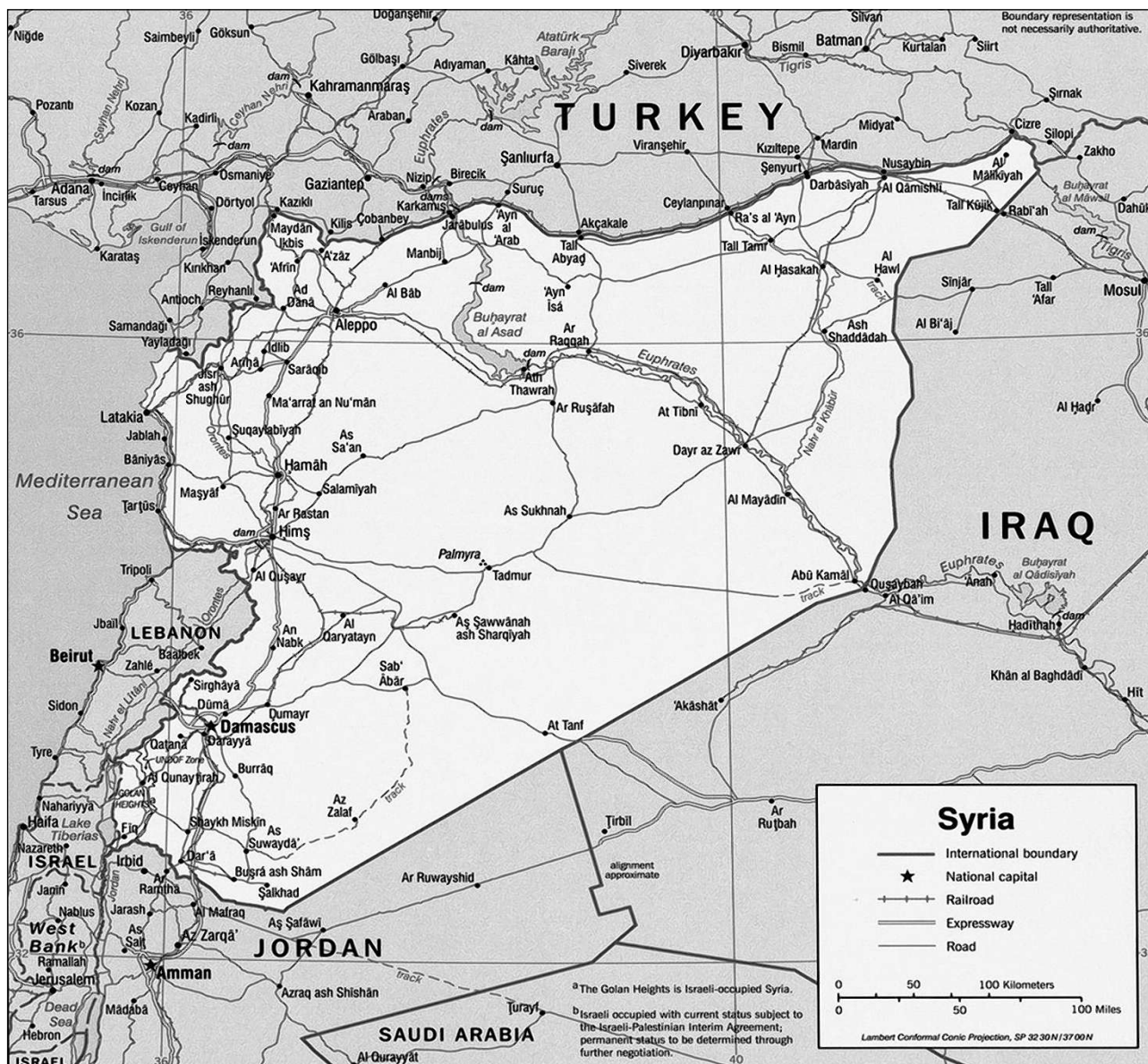

Nua va la Siria?

Stadi artificial cun gronda varietad culturala

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **La Svizra ed ils pajais limitrofs en stadis creschids atras in'istorgia da plis tschientaners. La Siria perencunter, da 1517 enfin a 1918, era mo ina part pitschna da l'Imperi osman.** Il «Meyers Konversations-Lexikon» da 1897 la definiva «in pajais da la Turchia asiatica sin la riva orientala dal Mar mediterranean (...). Oz numn'ins Siria l'entir pajais tranter il flum Eufrat ed il desert arab ad ost (...) ed il cunfin da l'Egipta a sid» (tom 16, p. 623). Quai era la Siria istorica. La Siria d'oz resulta da la partiziun dal butin en il Proxim Orient tranter Londra e Paris suenter l'Emprima Guerra mundiala; lezza giada ha la Societad da las naziuns incaricà la Frantscha d'administrar parts da Siria e Mesopotamia per manar lur pievels vers l'indipendenza. Paris ha lura zavrà dal rest l'intschess dal Libanon, independent dapi 1943, e restitui 1939 illegalmain a la Turchia il territori da Hatay cun Antakya, l'antica Antiochia, e cun il Musa Dagi (Piz Moses), renumà pervi d'in roman istoric davart la persecuziun da la populaziun armena (1). Il rest (185 180 km²) è vegni independent 1945 sco Siria. Dapi quasi dus onns furiescha là ina guerra civila ordvart crudai. «Bedrohte Völker», revista da la Societad per ils pievels smatschads (2), deditgescha ina gronda part da ses numer 4/2012 a la varietad etnica e culturala da la Siria (passa 20 milliuns olmas), mussond l'extrema complexitad dal pajais. I suonda ina resumaziun da lezza publicaziun.

Il stadi da la Siria.

Motivs da disfidar
Kamal Sido ha entitulà sia conclusiun (p. 48): «Der Arabische Frühling in Syrien wird ein anderer sein.» El scriva: «Dacurt s'augmentan appels (...) a minoritads ch'i fetschian part da la revolta cunter la dictatura d'Assad. Lezs appels dattan l'impressiun che las minoritads na rebelleschian betg encunter il tiran (...). Ma i han vermain fatg part da protests, dentant mo da paschavilas. Ils appels da l'opposiziun miran cunzunt a gudagnar las minoritads afin ch'i na temian betg pli in futur malsegir sut despots novs (...). Las minoritads aspiravan gia adina ad in stadi secular nua che tuts umans sajan actuals avant la lescha (...). Ma suenter in'eventuala cupitga da la dictatura d'Assad vegnan strusch forzas democraticas e laicisticas u liberalas a reger, mabain fitg probablamain la Fraternalitad islamica u autras organizaziuns politicas anc pli radicalas. Ils islamists pudessan triumfar tgunsch cun l'agid da l'Arabia saudita, d'auters stadis dal Golf, da la Turchia islamistica e d'insaquants pajais europeics (...). La discriminaziun dals cristians copts en Egipta, sco era mazzalements planisads da Berbs e da Tuhu africans en Libia tras milizas arabas islamisticas, mussan che minoritads (...) avessan motivs fitg valaivels da disfidar ad ina regenza manada d'islamists e da naziunalists arabs.»

Sombas vistas
Perquai scriva il giurist Daniel Högger (Universitad da Basilea) en ina lavur gist publicada (4): «La coaliziun naziunala siriana na cumplescha betg cun las cundiziuns d'ina reconuschienscha sco regenza u sco regenza en exil (...). Dentant fissi central da la far endament sco actura nova en lez conflict e da la reconuscher implicitamain sco partida, per la resguardar pli tard cun planisar e realisar in futur engaschi da la Svizra en Siria.» Högger crititgescha expressivamain las decleraziuns da president François Hollande, dal Cussegl dals stadis dal Golf, dal minister britanic William Hague e da president Barack Obama a favur da la coaliziun naziunala siriana. «The Economist» (Londra) dals 22 da december scriva: «Ils 12 da december han ministers da passa tschient regenzas, rimnads en la citad marocana da Marràcus, han reconuschì la coaliziun sco la represchentaziun legitimada dal pievel sirian» (p. 53). Talas decleraziuns pon mo giustifitgar las sombras vistas da Kamal Sido. Jürg Bischof scriva en la «NZZ» dals 21 da december: «L'opposiun è dischunida, ed ils combattants da la 'guerra soncha' vegnan adina pli influents; perquai munta la fin da la guerra civila siriana in ristg incalculabel (...). Pervi da las tensiuns aifer l'opposiziun ston ins temair in conflict tranter islamists e secularists, sco ch'el sa splega en Tunisia ed Egipta (...). Ils alauids ed autras minoritads teman la vendetga dals victurs e vegnan a defender a tut pretsch lur vitgs e quartiers, empruvond d'als transfurmar en reduits autonomi (...). La davosa pussaivladad d'evitar ina visiun d'error fiss in'acziun cuminaivla da las pussanzas per manar reschim ed opposiziun ad in armistizi ed a trattativas» (p. 3).

1. Franz Werfel, *Die vierzig Tage des Musa Dagh*, Berlin 1933.
2. Editor: Tilman Zülch, *Gesellschaft für bedrohte Völker*, Geiststr. 7, D-37073 Göttingen (Saxonia bassa).
3. Joseph Longton, *Fils d'Abraham. Panorama des communautés juives, chrétiennes et musulmanes*. Maredsous (B-5537 Denée), ISBN 2-503-82344-0) 1987, p.243-244, chavazzin «Yézi-dis».
4. Daniel Högger, *Anerkennung der syrischen Nationalkoalition? Turigt 2012*. Adressa elettronica: info@foraus.ch. Internet: www.foraus.ch

Alauids domineschan il reschim

L'editorial è suttascrit dal schurnalist Rupert Neudeck, activist dals dretgs umans, autur t. a. da «Vertrieben – verjagt: Das Schicksal der Kurden» (1992). Neudeck scriva: «Cunter tut furiescha qua l'armada fitg bain pinada da la regenza. Ella destruescha l'infrastructura ed ils quartiers d'abitare e mazza umans cun ina brutalitad senza misericordia (...). Gia daditg commet'ins là crims da guerra e malfatgs cunter l'umanitad (...). Il reschim sirian ha fatg tut quai che violescha las convenziuns da Geneva, bombardond e sajettond perfin ospitals (...). Ins na po anc betg prevair cur che la guerra fineschia e cun ella las snuavilas suffrientschas da la populaziun civila» (p. 4). I suonda ina contribuziun dal politolog Ferhad Ibrahim (Universitad d'Erfurt) davart la Siria dapi ils decennis da domini franzos: «Paris sa basava decisamain sin las minoritads da Siria, sco ils alauids e drus, per supprimer il naziunalissem da la maioritad islamica ortodoxa. Plinavant ha la Frantscha carmalà alauids ed autras minoritads a l'armada; (...) uschia ha entschavi la via dals alauids vers lur tutpussanza suenter 1970 (...). 1971 è il general alauì Hafis al-Assad vegni elegi president da stadi senza cuntercandidat cun 99,3% da las vuschs (...). La constituziun da 1973 definiva la Siria in stadi socialist e secular; d'alonder il sustegn da cristians, drus ed alauids per Assad (...). A la fin dals onns 70 occupavan alauids ils grads principals da l'armada (...). Grazia a sia politica economica liberala ha Assad sa colligi cun ils muslims ritgs (...). Uschia ha'l pudì terrar la revolta da la Fraternalitad islamica (1980–1982): Las repressalias han fatg strusch 30 000 unfrendas civilas tar la mazzacra da Hama 1982 (...). Ina pitschna part da la populaziun siriana pudeva viver luxuriosamain a cundiziun da restar fidaivla a l'ideologia uffiziala, ma la maioritad viveva paupra e politicamain opprimida» (pp. 17–18).

Dictatura sanguinosa

Il Curd Vindar Sido (Bonn) declera l'ideologia da president Hafis al-Assad (1930–2000) e da ses figl e successur Baschar: «La naziun araba stegaffescha l'identitad cuminaivla e s'enfutta da differenzas etnicas e religiusas. Sin quest fundament ideologic reprima il reschim minoritads religiusas ed etnicas (...). En matg 2012 ha'l puspè agi cun artigliaria greva cunter civilists, bombardond parts dal vitg d'Al-Haula. Tranter las 108 unfrendas devi 49 uffants. Observaturs da l'ONU han rapportà ch'ins haja sajettà blera gliend dal vitg, er uffants pitschens. Tar la mazzacra en il vitg da Qubair sper Hama en zercladur 2012 èn morts almain 86 umans (...). Ins ha schluppèttà observaturs da l'ONU che levàn perscrutar il malfatg; i èn vegnids impedids d'ir en il vitg (...). Baschar ha continuà la tradiziun sanguinosa da ses bab, (...) violond cleramain il dretg internaziunal» (pp. 19–20). Els forsà trais milliuns Curds en la Siria dal nord, cun lur lingua iranaisa, furman la principala minoritad linguistica dal pajais. L'orientalist e traductur curd Kamal Sido (Göttingen), redactur da «Bedrohte Völker», scriva: «Mo ina part dals alauids profeschan da la situaziun (...). Uss èn ils protests escalads ad ina guerra civila; perquai han ils alauids senza distincziun stui subir repressalias da la maioritad islamica (...). A Hims en la Siria centrala per exempel ston las dunas alauidas puspè temair per lur vita. Per sa zuppentar, portan ellas faziels da chau u perfin culaunas cun ina crusch» (p. 24). L'islam ortodox resguardan ils alauids sco eretics perquai ch'i venereschan calif Ali ibn Abi Talib († 661) sco in esser divin – dalonder il num «alauì».

Ils Curds da la padella en fiu

Il politolog Thomas Schmidinger (Universitad da Vienna) ha deditgà duas paginas da «Bedrohte Völker» als Curds da Siria: «La Fraternalitad islamica dominescha l'opposiziun araba [cunter il reschim]. Perquai teman ils Curds d'ir da la padella en fiu (...). En

la Siria dal nord tolerescha il reschim centers culturals e scolas da linguatg curd, sco era autoritads facticas curdas, per impedir l'opposiun [araba] da surpigliar la pussanza en lez intschess» (pp. 25–26). Ordvart periclitada è la pitschna cuminanza curda dals jesidids, persequitada dals muslims fundamentalists en Irac. En la Siria dal nord e dal nordost vivevan 1990 12 256 jesidids, 2008 mo pli 3357. Bliers èn emigrads en Europa, cunzunt en Germania; ils plis jesidids vivan en Irac. «I crajan en in Dieu unic e bun che regia il mund cun l'agid d'anghels (...). Els umans sajan suttamess a la reincarnaziun (migraziun da las olmas) enfin a l'ultim giudizi» (3).

Futur malsegir da duas etnias cristianas

En Siria na discurr'ins betg mo arab e curd, mabain er ina furma moderna d'arameic. Il publicist Raif Toma (Frankfurt am Main) rapporta: «Las ritgezass linguisticas e culturalas da lez stadi multinaziunal na pon betg sa sviluppar sut il reschim actual. Quai pertutga er ils Assirians cristians da linguatg arameic, (...) adina dapli privads da lur identitad istorica che s'exprima en lur lingua e cultura. Las finamiras dal moviment revoluziunar en Siria fan tema; perquai eviteschan ils Assirians il pli savens da s'associar activamain a las activitads da l'opposiziun. I teman da dar tranter las fronts. Lur objecziun principala cunter ina midada dal reschim è ch'i pudess s'establi in stadi islamistic (...). Tenor ils cudeschs da scola sirians è la Siria adina stada in pajais arab; i taschentan l'influenza d'auters pievels sin sia cultura, lingua ed istorgia (...). Els activistis dal moviment naziunal assirian sustegnan l'unitad statala siriana, ma quai na sto betg muntar loialitad envers il reschim actual. I vulan datschertamain (...) promover la convivenza paschavla tranter las gruppas etnicas ed approfondar la collavuraziun cun las forzas laicisticas» (p. 30). Werner Arnold, professor dal seminar per linguas e culturas dal Proxim Orient a l'Universitad da Heidel-

berg, rapporta: «A var 50 km da Damascus è situà il vitg da muntogna da Malula (1500 m sur il nivel da la mar) (...). L'arameic ha survivi là ed en dus vitgs vischins (...) cun tut il pli 15 000 pledaders (...). 2010 ha la regenza siriana fundà in institut linguistic arameic a Malula (...). Ins po dentant metter en dubi che l'arameic en Siria survivia a la rebellium» (p. 31). Kamal Sido deditgescha la p. 32 a la grupp etnica armena en Siria: Var 300 000 olmas, da las qualas 30 000–40 000 en la citad da Halep sper il cunfin tirc. I tgeran lur lingua e cultura en lur scolas (16 a Halep). «La sanguinosa guerra civila ha stimulà lur emigraziun; quai pudess muntar la fin d'ina cuminanza che ha chattà sia patria en Siria dapi tschientaners.» Els plis cristians da Siria (1,5–3 milliuns) èn dentant da linguatg arab.

Ils drus e lur religiuin zuppada

Ils var 300 000 drus arabofons da Siria furman ina da las pli pitschnas cuminzas dal pajais, ma forsà la pli misteriusa. Kamal Sido e Lennard Scheffel deditgeschan la p. 33 als drus: «I vivan en la Siria dal sidvest, en la chadaina dal Dschebel ad-Durus (...). Cunzunt ils muslims ortodoxs nun als resguardan sco muslims, (...) t. a. perquai ch'els drus crajan che l'olma d'in uman, cur ch'el mora, emigreschia immediat en in novnaschi. Lur ductrina è sa sviluppada ad ina religiuin zuppada che mo aderents enconuschan (...). Oz èn bliers drus malcunzents pervi dal reschim.» L'entir mund arab enconuscha lezza cuminanza grazia ad ina famiglia nobla dal Dschebel ad-Durus, ils al-Atrusch, che ha cumbatti l'occupaziun franzosa ed è lura fugida en Egipta. Là han ils fragliuns Amal («Asmahan», 1917–1944) e cunzunt Farid (1910–1974) enritgì sco paucs la vita musicala araba – «Asmahan» sco chantadura, Farid sco chantatur, cumponist ed actur da kino. Lez aveva emprendi da la mamma a sunar l'«aùd», renumà instrument arab da cordas; perquai ha'l lura sa distinguì era sco instrumenta-